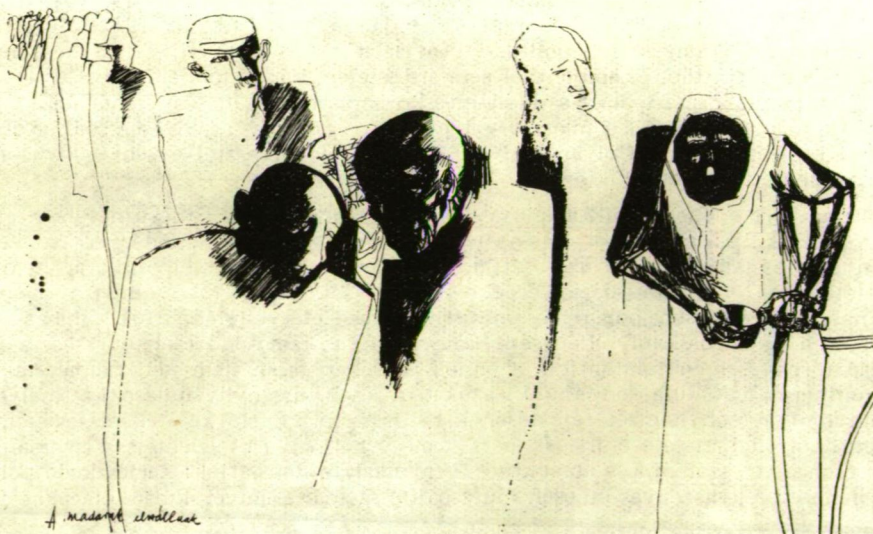

továbbra is elevenen ható ausztroslavizmus jegyében a birodalom föderalizálását, vagyis az államszerkezetnek a megváltozott erőviszonyokhoz való igazítását tűzték ki célul, külpolitikai elképzeléseiket pedig továbbra is a germanofóbia determinálta: igyekeztek Ausztriát Németországtól eltávolítani, s a régi konzervatív elképzelés, az osztrák—orosz együttműködés útját egyengetni. E koncepció a Kramár vezette ifjúcseh párt, a századelő vezető cseh politikai pártjának programjában fejeződött ki. Kramárnál a szerző az Ausztria iránti lojalitást, s azt a fajta konzervatív orosz-barátságot emeli ki, mely nem annyira a balkáni népek saját felszabadító harcától, mint inkább Oroszország aktív fellépésétől várta a török iga megszűnését — ellentétbe is került emiatt a haladóbb cseh csoportosulásokkal, s elszigetelődött a közvéleménnyel szemben is. Az ő „új-szláv” elképzelése épített ugyan a szláv népek politikai és gazdasági együttműködésére, de az adott hatalmi viszonyokon belül: ezért is támogatta a Monarchián belül és kívül élő délszlávok (főleg a szerbek) minden tiltakozása ellenére Bosznia-Hercegovina annexióját, mivel értesülése szerint az Oroszország hozzájárulásával történt. Nagyon érdekes a könyvnek az a része, mely a szláv kongresszusok gazdasági határozatait tárgyalja: plasztikusan rajzolódik ki a cseh burzsoázia szláv köntösbe öltöztetett gazdasági expanziója.

A recenziens a mű legfőbb értékét abban látja, hogy a szerző, bár szimpátiája a cseh haladó erők iránt nem kétséges, nem próbálkozik a nemzeti múlt csábító átfestésével, s nem kívánja a kényelmetlen igazságokat, jelen esetben a cseh burzsoázia osztályérdekek által diktált megalkuvó ausztroslavizmusát törölni a nemzeti tudatból, holott erre éppen a később perbe fogott Kramár esetében lehetősége lett volna. A könyv megfelel azok igényeinek, akik a történetírástól valóban a múlt objektív feltárását s nem didaktikus célokra használatos példatár összeállítását, vagy a mai problémák múltba való vetítését, s a nemzeti történelem ennek megfelelő prezentista átgyúrását várják.

A könyvet kiegészítő bibliográfia bő és tanulságos. A kötet végén a nyelvet nem ismerő érdeklődő tömör és a mű lényegét tükröző német nyelvű összefoglalót talál. (Brno, 1972.)

HEISZLER VILMOS

DÉR ISTVÁN RAJZA